

Stand van zaken 2013 Overzicht beleidsacties Duurzaamheidsagenda

Speerpunt 1: grondstoffen en productketens

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
Efficiënt gebruik van grondstoffen.	A. Plan van aanpak opstellen met afvalbranche, bedrijfsleven en kennisinstellingen voor grondstoffenrotonde.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fosfaat: sinds oktober 2011 wordt het fosfaatakkoord met het bedrijfsleven om de fosfaatketen te sluiten uitgevoerd. <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Eerste stromen gerecyclede fosfaat uit mest en rioolzuiveringsslib worden nuttig toegepast door ketensamenwerking in landbouw- en watersector. 1.2. EU conferentie heeft plaatsgevonden met als resultaat breed draagvlak voor EU markt voor gerecyclede fosfaat. 1.3. Veel meer regionale initiatieven worden in 2013 in uitvoering genomen, zoals bij waterschappen en op Schiphol. 1.4. Met OCP – grootste fosfaat mijnbouwonderneming - in Marokko zijn relaties aangehaald om ervoor te zorgen dat markt voor primair fosfaat(erts) en secundair fosfaat elkaar niet gaan beconcurreren, maar zich gezamenlijk duurzaam ontwikkelen. 1.5. Op mondiaal niveau is tijdens wereldconferentie in Beijing gebleken dat China en de VS veel belangstelling hebben in NL aanpak. Kansen voor export van onze kennis en expertise, dus kansen voor groene groei. 2. Elektrische apparatuur: in de keten worden pilots uitgevoerd gericht op verhoging van de inzameling voor recycling, in de retail zijn meer inzamelpunten gekomen (o.a. bij Gamma), er wordt een inzamelings-app ontwikkeld die in het najaar van 2013 wordt gelanceerd. 3. Textiel: Op 11 oktober 2012 is door 14 partijen de green deal "Inzameling van textiel" ondertekend. De deal beoogt aan het einde van 2015 de hoeveelheid textiel in het restafval met vijftig procent te verminderen ten opzichte van 2011. Daarnaast is in 2013 gestart met het opzetten van een pilot rond duurzame mode. In samenwerking met ketenpartijen is gekozen om het effect van communicatie over duurzaamheid op het gedrag van consumenten tijdens het aankoopproces te onderzoeken. Het doel is om uit te zoeken welke wijze van communiceren het meest effectief is in het beïnvloeden van verschillende doelgroepen. En om vervolgens breed te communiceren over de resultaten zodat de gehele sector hiervan kan profiteren. 	<ol style="list-style-type: none"> 1a. Brief van IenM, EZ en Buza van 5 maart 2013 over "Voortgang uitvoering Ketenakkoord Fosfaatkringloop" (Kamerstuk 32852, nr. 14). 1b. Brief van de Staatssecretaris van IenM van 6 juni 2012, over de Uitvoering van de brief "Meer waarde uit Afval" van 25 augustus 2011. (Kamerstuk 30 852, nr. 12). 3. Brief van de Staatssecretaris van IenM betreffend het Landelijk Afvalbeheerplan en de ambities (Kamerstuk 30872, nr. 132).

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
		<p>4. Kunststoffen: Overeenstemming voor 10 jaar over hogere recycling en continue verduurzaming verpakkingen, in uitvoering in 2013. Oprichting in 2013 Kennisinstituut Verduurzaming Verpakkingen, dat zorgt voor continue verduurzaming. Tevens afspraken aanpak bestrijding zwerfafval.</p> <p>Opzetten activiteiten ketenproject kunststof om efficiënt gebruik grondstoffen te bevorderen met onderdeel aanpak plastic soup. Van start in 2013.</p> <p>5. Met Turntoo, bedrijven en ministeries BZK, EZ en IenM is een Green Deal afgesloten voor meer samenwerking aan ontwikkeling van nieuwe bedrijfsmodellen, waarmee producenten langer eigenaar blijven van producten en "diensten" leveren.</p> <p>6. Voor de houtketen is op 20 juni 2013 een Green deal "Bevorderen Duurzaam Bosbeheer" afgesloten. Het doel is het bevorderen van duurzaam bosbeheer in het algemeen door het vergroten van het aandeel hout uit duurzaam beheerde bossen op de Nederlandse markt. Maar liefst 27 partijen slaan de handen ineen om de keuze voor hout uit duurzaam beheerd bos voor zowel publieke als private partijen zo gemakkelijk mogelijk te maken. Met de Green Deal wil de overheid een extra impuls geven aan haar beleid op het gebied van duurzaam inkopen van hout. De Rijksoverheid gaat eigen bouwprojecten evalueren op het gebruik van duurzaam hout en zal het gebruik van producten van hout afkomstig uit duurzaam beheerde bossen gaan stimuleren via de zogenaamde MIA/VamilL^[1]-regeling. Dit loopt tot eind 2015.</p>	<p>5. Brief van de Minister van EZ over Groene economische groei in Nederland (Green Deal) van 6 juli 2012. (Kamerstuk 33 043, nr. 11).</p>
	<p>B. Vóór het zomerreces een plan van aanpak leveren waarmee we de gemeenten en het bedrijfsleven aansporen om 83% recycling in 2015 te bereiken;</p>	<p>1. Een werkgroep onder leiding van de Koninklijke Vereniging voor Afval- en Reinigingsmanagement (NVRD) heeft mei 2012 een advies opgesteld over hoe we van 50 naar 60-65% huishoudelijk afval kunnen komen.</p> <p>In een brief aan de Tweede Kamer in april heeft de staatssecretaris van IenM een inhoudelijke reactie op het advies gegeven en aangegeven dat met gemeenten in overleg</p>	<p>1a. Brief van de Staatssecretaris van IenM van 6 juni 2012, over de Uitvoering van de brief "Meer waarde uit Afval" van 25 augustus 2011. (Kamerstuk 30 852, nr. 12).</p> <p>1b. Brief van de Staatssecretaris</p>

^[1] MIA = Milieu Investeringsaftrek, en Vamil = willekeurige afschrijving milieu-investeringen

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
		wordt gegaan over de te nemen stappen. In elk geval zal het benchmark instrument en de communicatie naar de burger verstevigd worden.	van IenM van 15 april 2013 (Kamerstuk 30 872, nr. 132).
	C. De afspraken aangaande verpakkingen verder concretiseren, waarbij bijzondere aandacht wordt gegeven aan de producentenverantwoordelijkheid	1. Er is een raamovereenkomst verpakkingen afgesloten met het bedrijfsleven en gemeenten, waarin producenten volledig verantwoordelijk zijn voor bekostiging, inzameling, recycling, preventie en registratie. Deze wordt in 2013 geïmplementeerd. De afspraken worden verankerd in wetgeving zodat de producentenverantwoordelijkheid ook beter gehandhaafd kan worden. Met een Algemeen Verbindend Verklaring heeft de staatssecretaris van IenM eind 2013 alle bedrijven die verpakte producten op de markt brengen aanspreekbaar gemaakt op hun verantwoordelijkheid. Hierdoor wordt de bekostiging in 2013 gedragen door het bedrijfsleven, grootte orde €160 miljoen.	1a. Brief van de Staatssecretaris van IenM van 24 januari 2013 (Kamerstuk 28 694, nr. 95). 1b. Wet milieubeheer kennisgeving van het algemeen verbindend verklaren van de Overeenkomst inzake Afvalbeheersbijdrage voor verpakkingen, AgentschapNL, Staatscourant 2012, 26296, 28 december 2012.
	D. Uitvoeringsprogramma opstellen n.a.v. acties grondstoffennotitie.	1. Voortgangsbrief is juli 2013 naar de Tweede Kamer gezonden.	1. Brief van de Staatsecretaris van IenM van 6 juni 2012, over de Uitvoering van de brief "Meer waarde uit Afval" van 25 augustus 2011. (Kamerstuk 30 852, nr. 12).
	E. Advies Taskforce door bedrijfsleven, kennisinstellingen, maatschappelijke Organisaties, Platform Biodiversiteit en Bedrijfsleven.	1. Op 13 december 2011 heeft de Taskforce Biodiversiteit en Natuurlijke Hulpbronnen zijn advies gepresenteerd waarin een transitie naar groene groei wordt voorgesteld, die moet leiden tot No net Loss, dat wil zeggen per saldo geen verder verlies aan biodiversiteit in 2020.	1. Brief met bijgevoegde eindrapportage en evaluatie van de Staatssecretaris van EZ van 5 juli 2012 over de stand van zaken van het biodiversiteitsbeleid. (Kamerstuk 26 407, nr. 63).
Biobased economy en verduurzaming biomassa.	A. Met havenautoriteiten overleggen welke stappen nodig zijn voor biobased economy en verduurzaming biotische grondstoffen en hoe het Rijk kan faciliteren.	1. Sinds 2011 wordt overleg gevoerd met de havens van Rotterdam, Amsterdam, Zeeland en Groningen over de te nemen stappen en de facilitering door het Rijk.	1. Bijlage bij de Lijst van vragen en antwoorden inzake Motie Leegte (vastgesteld 25 april 2012), nl. de brief van 1 februari 2012 van Rotterdam Climate Initiative, welke aan de Staatssecretaris

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
			van IenM en aan de Tweede Kamer is gezonden. (Kamerstuk 32 813, nr. 18).
	B. Uitwerken beleidsvoorstellen biobased economy.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het Innovatiecontract is gepubliceerd en het TKI (Topconsortia voor Kennis en Innovatie); het TKI Biobased economy is beschreven in de voortgangsrapportage bedrijvenbeleid van 3 september 2012. 2. De voortgang van het doorsnijdend thema Biobased economy is uitgewerkt in de voortgangsrapportage bedrijvenbeleid van 3 september 2012. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brief van de Minister van EZ en de Staatssecretaris van OCW over de hoofdlijnennotitie Biobased economy van 2 april 2012 (Kamerstuk 32 637, nr. 32). 2. Brief van de Minister van EZ en de Staatssecretaris van OCW; Voortgangsrapportage bedrijvenbeleid in uitvoering van 3 september 2012. (Kamerstuk 32637, nr. 41).
	C. Verbreding Europese duurzaamheidseisen naar andere biomassatoepassingen en bestaande eisen verder uitwerken, n.a.v. EU strategie en advies CIE Corbey.	<ol style="list-style-type: none"> 1. In de hoofdlijnennotitie Biobased economy staat de noodzaak opgenomen om duurzaamheidskaders voor de biobased economy te hanteren en vorm te geven. De Commissie Corbey heeft advies uitgebracht voor duurzaamheid van biomassa in de chemiesector. Een antwoord van IenM in samenwerking met EZ is in voorbereiding. 2. Afgelopen jaar heeft Nederland bij de Europese Commissie gepleit voor wettelijke duurzaamheidscriteria voor vaste en gasvormige biomassa voor energie. De Staatssecretaris van IenM is in afwachting van een beleidsvoorstel van de Europese Commissie. 3. Er is ingezet op verbetering van de duurzaamheidscriteria van vloeibare biobrandstoffen door verdiscontering van de indirecte effecten van veranderingen in landgebruik (indirect land use change=ILUC). <p>N.a.v. het advies van de Commissie Corbey is op 12 oktober 2012 een Green Deal Duurzaamheid vaste biomassa voor energie afgesloten met de energiesector. De eerste rapportage van de energiesector wordt na de zomer van 2013 verwacht.</p>	

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
Verduurzaming internationale handelsketens.	A. Versterken juridische infrastructuur van landen.	1. Beleid voor de private sector is in uitvoering. De pijlers wet- en regelgeving en markttoegang en marktontwikkeling van het beleid voor de private sector richten zich op versterking van juridische infrastructuur van landen.	1. Brief van de Staatssecretaris van BZ 4 november 2011 van over ontwikkelings-samenwerking, waarin tevens wordt gereageerd op het verschenen SER advies "Ontwikkeling door duurzaam ondernemen". (Kamerstuk 32 605, nr. 56).
	B. Toepassen sociale voorwaarden bij duurzaam inkopen.	1. Het Rijk past vanaf januari 2013 de sociale voorwaarden altijd toe. 2. Er zijn activiteiten in gang gezet om de toepassing door medeoverheden te stimuleren. 3. M.i.v. januari 2013 is de toepassing van de sociale voorwaarden overgedragen aan het Ministerie van BZK.	
	C. Ondersteuning verduurzaming bedrijfsleven en handelsketens via IDH bijdrage 20 mln. p/j.	1. Inmiddels investeren ruim 150 bedrijven (uit westerse en ontwikkelingslanden) in IDH programma's samen met meer dan 50 NGO's. 2. Zowel in 2011 als in 2012 is een bijdrage van ca. 20 mln. EURO betaald. Voor 2013 is de verwachte bijdrage vergelijkbaar.	
Duurzaam bouwen	A. Reductie van de milieueffecten over de keten m.b.v. prestatiegerichte aanpak (Bouwbesluit 2012), duurzaam inkopen, afspraken met sector over te realiseren grenswaarden en reducties, eigen bouw- en renovatieprojecten.	1. Een Green Deal Verduurzaming betonketen is in 2011 gesloten. Deze wordt nu uitgevoerd (looptijd tot en met 2014). 2. De Green Deal Milieuprestatie van Gebouwen (MPG) is gesloten in juni 2012. In het derde kwartaal 2013 komen de eindresultaten beschikbaar. 3. De duurzaam inkopen criteria voor nieuwbouw van kantoorgebouwen zijn geactualiseerd en vastgesteld. De actualisering van criteria voor renovatie is gestart.	1. Bijlage bij Brief van de Minister en Staatsecretaris van EZ en van de Minister van BZK over Groene economische groei in Nederland (Green Deal) van 3 oktober 2011. (Kamerstuk 33 043, nr. 1). 2. Brief van de Minister van EZ over Groene economische groei in Nederland (Green Deal) van 6 juli 2012. (Kamerstuk 33 043, nr. 11). 3. Brief van de Minister en Staatsecretaris van EZ en van de Minister van BZK over

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
			Groene economische groei in Nederland (Green Deal) van 3 oktober 2011. (Kamerstuk 33 043, nr. 1).
Grondstoffenmanagement in eigen bedrijfsvoering.	A. Twee parallelle sporen: 1) afval scheiden en verminderen; 2) kringlopen sluiten via inkoop.	<ol style="list-style-type: none"> Onderzoek naar het gebruik van duurzame koffiebekertjes is vrijwel afgerond. De pilot van de Green Deal door TurnToo is gestart De leergang grondstoffenmanagement voor inkopers is afgerond. 	

Speerpunt 2: duurzaam water en landgebruik

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
Duurzaam water- en landbeheer in IS.	A. Overheid zet zich in voor verduurzaming water- en landbeheer in OS/IS-beleid en investeert in 2012 181 mln.	<ol style="list-style-type: none"> Desk studies duurzaamheid van Meerjaren Strategische Plannen (MJSP's) van 4 ambassades in partnerlanden zijn uitgevoerd. Voorstellen voor duurzaamheidskansen bij water- en voedselzekerheid zijn met de ambassades gedeeld. Een duurzaamheidseenheid (Dutch Sustainability Unit) is gestart binnen de Commissie MER ter ondersteuning van de uitvoering van MJSP's. 	Vragen van de Vaste Commissie voor BZ aan de Staatssecretaris van BZ over de brief van 9 januari 2012 inzake "Water voor ontwikkeling" (Kamerstuk 32 605, nr. 65). De Minister van BZ heeft deze vragen beantwoord bij brief van 12 maart 2012. (Kamerstuk 32 605, nr. 74).
	B. Inzet in Global Partnership on Nutrient Management.	<ol style="list-style-type: none"> Het op initiatief van Nederland en de VS gestarte Global Partnership on Nutrient Management is in januari 2012 opgenomen in het werkprogramma UNEP. Met steun van Nederland heeft hierover een side event over het belang van nutriënt management plaatsgevonden tijdens de Rio+20 conferentie. Er zijn in 2012 twee pilots gestart, nl. in Manily Bay (Filippijnen) en Chilika Lake (India). Op deze plekken helpt het GPNM lokale belanghebbenden bij analyseren en toepassen van beleidsopties om met behoud van een productieve voedselvoorziening de waterverontreiniging terug te dringen. 	

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
	C. Starten pilots in OS-landen m.b.t. waterbeheer, milieu en ecosysteembeheer.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificatie van 3 pilotregio's als uitwerking van Motie Ferrier is in november 2012 afgerond. 2. Verkenning van nauwere samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties op het gebied van water, ruimtelijke planning en milieu t.b.v. pilots op het gebied van geïntegreerd waterbeheer is in november 2012 afgerond. 	Motie van het lid Ferrier van 28 juni 2011. (Kamerstuk 32 605 V, nr. 45).
Topsector water benut marktkansen.	A. Topsector Water start in 2012 met ten minste 10 business cases.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Op 11 februari 2013 is de Kamer door de Minister van EZ geïnformeerd over de gevolgen van het regeerakkoord voor het topsectoren beleid. 2. Op 17 april 2013 is door de Minister van EZ mede namens de minister van IenM een brief aan de Kamer verzonden. Daarin is een tussentijdse stand van zaken geschetst en wordt aangegeven, mede naar aanleiding van het verzoek van de Kamer, waar het kabinet de aanpak verder wil verbeteren. Daarin staat onder meer de uitspraak dat het kabinet de komende jaren meer green deals afsluit die bijdragen aan de transitie naar een duurzame economie. 3. In het TKI Deltatechnologie werken bedrijven en kennisinstellingen samen met overheden aan drie innovatiethema's: eco-engineering, waterveiligheid en slimme dijken in Leefbare Delta. De TKI Maritiem richt zich op Schone Schepen, Slimme Schepen, Winnen op zee, Slimme Havens. De TKI Watertechnologie richt zich op Aqua for all, More crop per drop, Water & Energy, Water & ICT. 4. Building with Nature en Flood Control 2100 maken deel uit van het innovatiecontract Deltatechnologie. M.b.t. deze business cases worden afspraken gemaakt over verantwoordelijkheden tussen de partijen en zo mogelijk een voorselectie van locaties/projecten. 	<ol style="list-style-type: none"> 2. Brief van de minister van EZ van 17 april 2013 inz. Uitgangspunten van het bedrijvenbeleid: Koersvast en Toekomstgericht (Kamerstuk 32 637, nr. 54). 3. Brief van de minister van EZ van 11 februari 2013 inz. Uitwerking Regeerakkoord voor versterking kennis-economie (Kamerstuk 27 406, nr. 198).
Waarderen van ecosysteemdiensten.	A. Op basis van EU Biodiversiteitsstrategie en aanbevelingen Taskforce Biodiversiteit en Natuurlijke Hulpbronnen, en rekening houdend met TEEB studie, zal het kabinet onderzoeken hoe ecosysteemdiensten het beste te waarderen in beslissingen overheden, bedrijven en consumenten uiterlijk november een beleidsstrategie 'waarderen van biodiversiteit en ecosysteemdiensten' opleveren, waarmee	<ol style="list-style-type: none"> 1. Om het handelingsperspectief voor overheid en bedrijfsleven zo concreet mogelijk te maken worden door de Staatssecretaris van EZ TEEB-studies (The economics of ecosystems and biodiversity) uitgevoerd. Door deze studies wordt de economische waarde van ecosysteemdiensten inzichtelijk gemaakt voor zowel de overheid als de ondernemer. 	

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
	<p>het kapitaliseren, ontwikkelen van financieringsinstrumenten en creëren van markten geëffectueerd kan worden en die wordt ondersteund door de overige departementen, de planbureaus en de voor IenM relevante kennisinstellingen.</p>	<p>1. 1. In navolging van de reeds verschenen studies, ontvangt de Kamer dit jaar TEEB voor Fysiek Nederland en in 2014 TEEB voor Nederlandse handelsketens en TEEB-studies over Saba en Sint Eustatius.</p> <p>1.2. Als vervolgstap in de concretisering van TEEB wordt een tweejarig programma opgestart dat door het Planbureau voor de Leefomgeving wordt uitgevoerd. In dat programma wordt de kennis uit de TEEB-studies betrokken bij de komende besluitvorming van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) en het Deltaprogramma.</p>	<p>1.1. Brieven van de Staatssecretaris van EZ over TEEB studies over het Nederlandse bedrijfsleven, over de kosten en baten van natuur voor Gezondheid, over Groen en de Stad en over het eiland Bonaire (Kamerstukken 26 407, nrs. 62, 61, 67, 84).</p>
<p>Duurzaam omgaan met bodem en water.</p>	<p>A. Kabinet maakt afspraken met stakeholders over bodemgebruik t.b.v. bedrijfsmatige activiteiten, toepassing bulkstromen en gebruik ondergrond voor nieuwe activiteiten en stimuleert innovatie en duurzame experimenten.</p>	<p>1. Het stappenplan voor het afwegingskader is ontwikkeld en omgezet naar een afwegingskader voor de structuurvisie ondergrond.</p> <p>2. De Technische Commissie Bodem heeft een advies opgesteld over de hoofdlijnen van een visie op grondwater. Het afwegingskader is in concept gereed en wordt nu in de praktijk getoetst. Dit zal uiteindelijk een plek krijgen in de structuurvisie ondergrond.</p> <p>3. Het concept Herziening van het Besluit bodemkwaliteit zal naar verwachting eind 2013 worden voorgelegd aan de Ministerraad. Taskforces van overheden en bedrijfsleven werken de details uit.</p>	<p>www.bodemvizier.nl of vizier.bodemrichtlijn.nl</p>
	<p>B. De Impuls Lokaal Bodembeheer verbreden, door binnen enkele gemeentelijke samenwerkingsverbanden de verworven kennis op het gebied van ecosysteemdiensten en duurzaam gebruik van de ondergrond in nota's bodembeheer te integreren.</p>	<p>1. De Impuls Lokaal Bodembeheer is in maart 2013 afgerond.</p> <p>2. Green Deal AEC-bodemmassen is dertekend in maart 2012. De Green Deal over bodemkwaliteit bij grote bedrijven en de Green Deal duurzaam stortbeheer zijn nog in voorbereiding.</p>	

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
	C. Met bedrijven concrete afspraken (evt. Green Deals) maken ten aanzien van duurzaam stortbeheer, het toepassen van AVI-bodemas, duurzaam bouwen en bodemkwaliteit bij grootsaneerders.		
	D. Ten aanzien van in ontwikkeling zijnde Europese regelingen met betrekking tot de toepassing van secundaire materialen een zodanig standpunt formuleren, dat daarmee nationale verworvenheden in Europese regelgeving verankerd kunnen worden.		

Speerpunt 3: Voedsel

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
Verduurzaming van de landbouw.	A. Kabinet zal in beleidsbrieven over deelonderwerpen zoals mestbeleid en megastallen haar opvattingen over duurzame landbouw verder uitwerken.	<ol style="list-style-type: none"> Het kabinet heeft op 18 januari 2013 haar inzet voor het toekomstig mestbeleid naar de Kamer gestuurd. Deze inzet, bestaande uit een wijziging van de Meststoffenwet ter introductie van verplichte mestverwerking, het voorbereiden van een wetsvoorstel voor melkvee rechten en het doen uitvoeren van een ex-ante beleidsevaluatie, wordt nu uitgewerkt. Het kabinet heeft op 8 mei 2013 een brief naar de Kamer gestuurd over de inzet van Nederland bij de onderhandelingen over het Vijfde Actieprogramma Nitraatrichtlijn. 	<ol style="list-style-type: none"> Brief van de Staatssecretaris van EZ van 18 januari 2013 inz. Wijziging van de Meststoffenwet (invoering stelsel verantwoorde mestafzet (Kamerstuk nr. 33 322, nr. 8) Brief van de Staatssecretaris van EZ van 2 april 2013 inz. Wijziging van de Meststoffenwet (invoering stelsel van verantwoorde mestafzet) met informatie over het tijdpad van de aangekondigde nota van (Kamerstuk 33 322, nr. 10) <ol style="list-style-type: none"> Brief van de Staatssecretaris van EZ van 8 mei 2013 inz. Mestbeleid (inzet voor het vijfde actieprogramma

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
		<p>3. Het kabinet heeft een kamerbrief opgesteld over de omvang en schaalgrootte van intensieve veehouderijen. In deze brief reageert het kabinet tevens op het advies van de Gezondheidsraad over volksgezondheidsrisico's rond veehouderijen.</p>	<p>Nitraatrichtlijn) (Kamerstuk 33 037, nr. 63). 3. Brief met van de Staatssecretaris van EZ van 14 juni 2013, inz. Toekomst van de intensieve veehouderij (Kamerstuk 28 973, nr. 134).</p>
Verduurzaming van de veehouderij.	<p>A. In 2023 moet de veehouderij in Nederland zijn verduurzaamd. De doelen zijn beschreven in de Uitvoeringsagenda Duurzame veehouderij.</p>	<p>1. De uitvoeringsagenda Duurzame veehouderij wordt uitgevoerd door de samenwerkende convenantpartijen. In augustus 2012 is de derde voortgangsrapportage opgesteld. In het najaar van 2013 volgt de 4^e voortgangsrapportage van het samenwerkingsverband.</p> <p>2. Bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en overheden werken binnen de Uitvoeringsagenda Duurzame Veehouderij aan doorbraken naar een duurzame veehouderij. Inzet is dat o.m. dat vanaf 2015 alle nieuw te bouwen stallen duurzaam zijn. Hiervoor werken de partijen een stimuleringspakket uit.</p>	<p>1. Brief van de Minister van EZ van 14 december 2012, waarbij de Derde Voortgangsrapportage Uitvoeringsagenda Duurzame Veehouderij wordt aangeboden. (Kamerstuk 28 973, nr. 130). 2. Brief van de Staatssecretaris van EZ van 18 juni 2013, waarbij de monitoring integraal duurzame stallen is aangeboden. (Kamerstuk 28 286, nr. 631).</p>
	<p>B. De afspraken in het kader van de Commissie Van Doorn en de maatschappelijke discussie over megastallen uitwerken tot concrete en breed gedragen maatregelen in een ketenaanpak voor (de productie tot en met de verkoop van) duurzaam vlees.</p>	<p>1. De afspraken zijn in september 2011 vastgelegd in het Verbond van Den Bosch. In februari 2013 heeft het Centraal Bureau Levensmiddelen (CBL) met de pluimveevleesketen de inkoopcriteria (dierwelzijn, gezondheid (antibiotica), milieu) gepresenteerd voor duurzaam pluimveevlees. Uiterlijk in 2020 dient het verse pluimveevlees in de Nederlandse supermarkten en foodservice te voldoen aan deze criteria. In mei 2013 heeft het CBL met de varkensvleesketen, Dierenbescherming en Stichting Natuur en Milieu vergelijkbare inkoopcriteria vastgesteld voor duurzaam varkensvlees. Deze criteria gelden vanaf 2015 voor vers varkensvlees voor de Nederlandse supermarkten en foodservice. Het betreffende onderzoek wordt deze zomer afgerond (aan de hand van de Handreiking monovergisting die in juni gereed komt).</p>	

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
		2. Conform de wensen van de Europese Commissie zal in het kader van het Vijfde Actieprogramma Nitraatrichtlijn een plan MER worden opgesteld. In de brief van 8 mei 2013 over de inzet van Nederland bij de onderhandelingen over het Vijfde Actieprogramma Nitraatrichtlijn worden proefprojecten beschreven ten aanzien van mogelijke alternatieven voor het huidige beleid voor mestgebruik.	2. Brief van de Staatssecretaris van EZ van 8 mei 2013, Inz. Mestbeleid (over de inzet van Nederland bij de onderhandelingen over het Vijfde Actieprogramma Nitraatrichtlijn) (Kamerstuk 33 037, nr. 63).
	C. Onderzoek doen naar mogelijkheden voor het opnemen van algemene regels ter vervanging van de vergunningverlening voor monovergisting (toezegging Green Deal).		
	D. Aan de totstandkoming van het Vijfde Actieprogramma Nitraatrichtlijn en bijbehorende derogatie, inclusief het opstellen van een MER en de ontwikkeling van een voorstel voor alternatief beleid voor mestgebruik.		
Voedselzekerheid.	A. De Overheid werkt programma's uit gericht op duurzame voedselketens en voedselzekerheid in landen waarmee Nederland bilaterale ontwikkelingsrelatie heeft (aansluiting bij topsectoren agrofood en tuinbouw).	1. Ambassades in 14 partnerlanden hebben Meerjaren Strategische Plannen (MJSP's), met activiteiten op het terrein van voedselzekerheid ontwikkeld. 2. Internationaliseringsagenda topsectoren is opgesteld. Hierin zijn strategieën opgenomen gericht op partnerlanden, vooral in de regio Oost-Afrika.	
	B. Kabinet stuurt najaar 2011 een brief aan de Tweede Kamer over voedselzekerheid.	1. Beleidsbrief is met Tweede Kamer besproken in AO is d.d. 17 november en 21 december 2011.	1. Brief van de Staatssecretarissen van BZ en EZ van 24 oktober 2012 inz. Beleid ten aanzien van ontwikkelingssamenwerking m.b.t. Voedselzekerheid, (Kamerstuk 32 605, nr. 54).

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
Duurzame voedselsystemen.	A. Bedrijfsleven in topsector agrofood werkt aan versnellingsagenda innovatieve eiwitten.	<ol style="list-style-type: none"> 1. De versnellingsagenda innovatieve eiwitten is opgenomen in het innovatiecontract van de topsector Agrofood. 2. Congres over de versnellingsagenda heeft 8 februari 2012 plaatsgevonden. 	1. Bijlage van de Minister van EZ en de Staatssecretaris van OCW van 2 april 2013, over de innovatiecontracten en de hoofdlijnennotitie Biobased economy. (Kamerstuk 32 637, nr. 32).
	B. Inzet in Global Agenda of Action on Sustainable Livestock Sector Development (FAO).	<ol style="list-style-type: none"> 1. Phuket Roadmap: december 2011. 2. Launch Agenda of Action: september 2012 (Nairobi). 3. Uitvoering Agenda door stakeholders. 4. Samenwerking manure management Nederland - Korea. 	
Verduurzaming Europees landbouw- en visserijbeleid.	A. Inzet op herziening Gemeenschappelijk Visserij beleid (GVB) en Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB).	1. De Europese Commissie heeft in het najaar van 2011 haar wetgevingsvoorstellen voor het nieuwe gemeenschappelijke landbouwbeleid bekend gemaakt. Over deze voorstellen wordt nu onderhandeld door met de lidstaten en het Europees parlement.	1. Het ministerie EZ informeert de Kamer periodiek over de voortgang van het Brusselse traject.
Transparantie in voedselketen en voedselverspilling.	A. Kabinet zal samen met bedrijfsleven en productschappen een informatieve website over duurzaam voedsel opzetten.	1. Dit betreft het Informatiesysteem Verduurzaming Voedsel (ISVV). De betreffende website is in de lucht.	1. www.duurzamereten.nl

Speerpunt 4: klimaat en energie

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
Internationale klimaatagenda.	A. Implementeren Cancun overeenkomsten en follow up en voorbereiding klimaatconferentie Durban.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Cancun overeenkomsten zijn nader ingevuld tijdens CoP 17 in Durban met reeks operationele besluiten op terrein van mitigatie, adaptatie, technologie, capaciteitsopbouw en spelregels Groen Klimaatfonds; 2. In Durban is afgesproken om uiterlijk in 2015 onderhandelingen af te ronden over een nieuw juridisch bindend instrument, dat in 2020 moet zijn geïmplementeerd en waar alle Partijen aan mee doen; 	1. Brief van de Staatssecretaris van IenM van 13 december 2011 over de uitkomsten van de klimaatconferentie in Durban (Kamerstuk 31 793, nr. 60).

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
	B. Inbreng in internationaal klimaatoverleg (COP 18 in Qatar 2012, vervolg CanCun, Durban); Nederlandse inbreng in Montreal Protocol (bescherming ozonlaag).	<p>3. Ook is besloten tot erkenning en uitwerking van nieuwe marktmechanismen en is er uitzicht gekomen op een tweede verplichtingenperiode van het Kyoto-protocol. Nederland is tevreden over de uitkomst.</p> <p>1. De prioriteiten voor de inzet zijn vastgesteld. Deze zijn: actief bijdragen aan nieuw instrument onder het Klimaatverdrag, versterking van bestaande en ontwikkeling van nieuwe marktmechanismen, intensivering van de in 2011 gestarte dialoog met het internationale bedrijfsleven en speciaal aandacht voor de water dimensie in klimaatadaptie en emissies van internationale lucht- en scheepvaart en klimaatfinanciering.</p> <p>2. COP18 in Doha, Qatar heeft een tweede verplichtingenperiode onder het Kyoto protocol en de gewenste verdere stappen op weg naar een nieuw klimaatinstrument opgeleverd. Nederland is tevreden met de uitkomst en zal doorgaan met het actief bijdragen aan de ontwikkeling van het nieuwe klimaatinstrument.</p>	<p>1. Brief van de Staatssecretaris van IenM van 26 maart 2012 met het verslag van de Milieuraad van 9 maart 2012 over de conclusies inzake follow-up Durban. (Kamerstuk 21 501-08, nr. 421).</p> <p>2a. Brieven van de Staatssecretaris van IenM van 19 december 2012 en 11 maart 2013 met het resultaat van COP18 in Doha (Kamerstukken 31 793, nr. 74 resp. 31 793, nr. 76)</p> <p>2b. Brief van de Staatssecretaris van IenM van 10 juni 2013 met Kabinetsreactie op consultatieve mededeling Europese Commissie over nieuwe mondiale klimaatovereenkomst in 2015 (Kamerstuk 30 495 / 22 112, nr. 16).</p>
Nationale routekaart Klimaat 2050.	A. Opstellen en uitvoeren Routekaart. Nationaal: Start dialoog met stakeholders, verkenning mogelijke green Deals en uitzetten van onderzoek.	<p>1. Strategie voertuigen en brandstoffen 2050: consultaties stakeholders bijna afgerond.</p> <p>2. Diverse klimaatgerelateerde Green Deals gesloten.</p>	2a. Brief van de Minister en Staatsecretaris van EZ en van de Minister van BZK over Groene economische groei in Nederland (Green Deal) van 3 oktober 2011. (Kamerstuk 33 043, nr. 1).

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
		<p>3. T.b.v. onderzoek loopt overleg met kennisinstituten (PBL, CPB, TNO e.d.) over vertaling onderzoeksvragen uit klimaatbrief 2050 in programmering in 2012 en verder.</p> <p>4. Afgerond met brief van de Staatssecretaris IenM en Minister van EZ "Kabinetsaanpak Klimaatbeleid op weg naar 2020 met bijlagen: Klimaatbrief 2050" Uitdaging van Nederland bij het streven naar een concurrerend klimaatneutraal Europa en PBL rapport "Naar een schone economie in 2050: routes verkend. Hoe Nederland klimaat neutraal kan worden (d.d. 18 november 2011).</p>	<p>2b. Brief van de Staatssecretaris van IenM en de Minister van EZ over Groene economische groei in Nederland (Green Deal) van 6 juli 2012. (Kamerstuk 33 043, nr. 11).</p> <p>4. Brief van de Staatssecretaris van IenM en de Minister van EZ van 18 november 2011, over de Kabinetsaanpak Klimaatbeleid op weg naar 2020; Brief Regering; Klimaatbrief 2050: uitdagingen voor Nederland bij het streven naar een concurrerend, klimaatneutraal Europa (Kamerstuk 32 813, nr. 3)</p>
	B. Inbreng doelstelling voor 2030 in EU overlegkader.	1. Doelstelling is in verschillende kaders ingebracht.	
Lokale Klimaatagenda (LKA).	A. Opstellen en uitvoeren van de Lokale Klimaatagenda.	1. Lokale Klimaatagenda is op 3 november 2011 getekend door de Staatssecretaris van IenM en klimaatambassadeurs. Meer dan 135 overheden (gemeenten, regio's, waterschappen en een provincie) doen mee. Op dit moment wordt ingezet op aanhaken minder actieve partijen via een regionale insteek.	1. Brief van de Staatssecretaris van IenM van 2 november 2011 over de Kabinetsaanpak Klimaatbeleid op weg naar 2020, met als bijlage de Lokale Klimaat Agenda "Werk maken van Klimaat, klimaatagenda 2011-2014". (Kamerstuk 32 813, nr. 2).
	B. Afsluiten Green deals met gemeenten en interdepartementale evaluatie.	1. In de 1 ^e ronde Green Deals zijn 3 deals gesloten met gemeentes (Amsterdam, Rotterdam en Groningen).	1. Brief van de Minister en Staatssecretaris van EZ en van de Minister van BZK over Groene economische

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
		<p>2. Interdepartementale evaluatie is gestart (uitvoering motie Van der Werf). Eind 2012 (tussen) evaluatie voortgang uitvoering.</p>	<p>groei in Nederland (Green Deal) van 3 oktober 2011. (Kamerstuk 33 043, nr. 1). 2. Brief van de Staatssecretaris van IenM van 18 maart 2013 inz. Toezending tussentijdse evaluatie Lokale Klimaatagenda (Kamerstuk 32 813, nr. 45).</p>
Decentrale duurzame energieopwekking.	A. Proeftuinen t.b.v. experimenten intelligente netwerken.	<p>1. Op 8 februari 2012 heeft de minister van EZ de kick-off van de proeftuinen verricht. Agentschap NL voert in opdracht van het ministerie van EZ het innovatieprogramma intelligente netten uit, met daarin ook flankerende activiteiten rondom de proeftuinen. 2. Het topteam energie heeft 'smart grids' benoemd als innovatiethema binnen de topsector energie. In dat kader zal in 2012 een topconsortium kennis en innovatie smart grids worden opgericht dat zich de komende periode primair richt op research en development binnen 4 programmalijnen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • diensten en producten, • virtuele infrastructuur, • fysieke infrastructuur, • institutionele en sociale innovatie. 	
	B. Stimuleren decentrale duurzame energieopwekking en energie-initiatieven kleingebruikers.	1. Over de opvolging van de motie Van der Werf inzake ontwikkelen van laagdrempelige modellen voor de stimulering van decentrale energieopwekking, en het amendement van der Werf inzake experimenten in het kader van de Energiewet, is per brief aan de Kamer gerapporteerd.	<p>a. Motie van Van der Werf en Wiegman - Van Meppelen Scheppink tijdens Wetgevingsoverleg van 5 december 2011 (Kamerstuk 33 000 XIII, nr. 69). b. Tweede nader gewijzigd amendement van de leden Van der Werf en Leegte (Kamerstuk 32 814, nr.20). c. Brief van de Minister van EZ van 19 juni 2012 over de stand van zaken hieromtrent. (Kamerstuk 31 239, nr. 139).</p>

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
Groen gas.	A. Bestaande belemmeringen voor gebruik groen gas wegnemen en verantwoorde toepassing en innovatie stimuleren.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het interdepartementaal versnellerteam groen gas pakt in overleg met de sector allerlei knelpunten aan in de ontwikkeling van groen gas en biogas. Dit is een continu proces. De Rapportage wordt gepubliceerd door Stichting Groen Gas Nederland op haar website. 2. De stimulering van innovatie in biogas en groen gas verloopt via de Topsector Energie. 	http://groengas.nl/beleidsdocumentatie .
Energiebesparing gebouwde omgeving.	A. Brief aan de Kamer over energiebesparing gebouwde omgeving wordt verwacht september 2013, uitvoeren pilots Blok-voor-Blok, vereenvoudiging energielabel voor woningen, aanscherping energieprestatiecoëfficiënt (EPC) voor nieuwbouw, verbetering naleving Wet milieubeheer (utiliteitsbouw), Uitvoering Plan van Aanpak energiebesparing gebouwde omgeving.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Regeling Blok-voor-Blok aanpak is definitief. Pilots zijn aan de slag. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brief van de Minister van BZK van 16 mei 2013 over toezeggingen en moties bouwregelgeving, energiebesparing en brandveiligheid. (Kamerstuk 32757, 63).
	B. Voor utiliteitsbouw opstellen en uitvoeren van PvA voor intensivering naleving en handhaving Wet Milieubeheer (Wm) en stimulering ontwikkeling Energy Service Companies (ESCO's); mogelijkheden voor niet-fiscale prijsprikkels voor consumenten onderzoeken.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Intensivering naleving en handhaving is onderdeel van de uitvoering van de motie van Van Veldhoven, welke de regering verzoekt om de eisen van de Wm te actualiseren en te voorzien van concrete maatregellijsten. 2. Onderzoek naar niet fiscale prijsprikkels is uitgevoerd en aan de Kamer aangeboden. 3. Modeldocumenten ESCO's ontwikkeld (Rotterdam i.s.m. AgentschapNL). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Motie van het lid Van Veldhoven tijdens de vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van IenM voor het jaar 2013 (Kamerstuk 33 400-XII, nr. 31) 2. Brief van de Ministers van EZ en BZK van 12 juli 2012 over onderzoek niet-fiscale prikkels energiebesparing gebouwde omgeving. (Kamerstuk 30 196, nr. 183). 3. www.rotterdam.nl/groene-gebouwen, www.agentschapnl.nl/onderwerp/duurzame-gebouwen-escos .

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
Duurzame energievoorziening Rijk.	A. Besparen en verduurzamen van de energievoorziening t.b.v. de eigen bedrijfsvoering. Koppeling met Compacte Rijksdienst.	1. Naleving en handhaving van de Wet milieubeheer wordt meegenomen in de werkzaamheden t.a.v. de uitvoering van motie Van Veldhoven, welke de regering verzoekt om de eisen van de Wm te actualiseren en te voorzien van concrete maatregellijsten.	
Functioneel Inregelen, Controleren en Beproeven (FCIB).	A. 10% Energiebesparing na oplevering in dat deel van de rijkshuisvesting waar het optimaliseren van de werking van de klimaatinstallatie door de Rijksgebouwendienst wordt uitgevoerd.	1. Kopgroep in hoofdzaak bestaand uit kantoorgebouwen functioneert, 2. Tranche 1 in hoofdzaak bestaand uit justitiële inrichtingen loopt en Tranche 2 in hoofdzaak bestaand uit gerechtsgebouwen en kantoorgebouwen is/wordt aanbesteed.	

Speerpunt 5: mobiliteit

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
Elektrisch rijden.	A. Impuls geven aan elektrisch rijden en duurzame bedrijvigheid samen met andere overheden en stakeholders uit bedrijfsleven.	1. De acties uit 'Elektrisch rijden in de Versnelling', het Plan van Aanpak 2011 – 2015, wordt momenteel uitgevoerd. 2. Op dit moment wordt gewerkt aan een Green Deal publieke laadinfrastructuur. Doel hiervan is onder meer het vinden van oplossingen voor de financieringsproblematiek en het vereenvoudigen van processen m.b.t. aanbesteding en aanvraagprocedures. 3. Een privaatpublieke taskforce is ingericht, die partijen helpt bij het oplossen van praktische problemen die ze tegenkomen bij het uitrollen van elektrisch vervoer. Deze taskforce is het derde element in de organisatie, naast het Formule E-Team (advies en aanjagen), en het beleid.	2. Bijlage bij de brief van de Minister en Staatsecretaris van EZ en van de Minister van BZK over Groene economische groei in Nederland (Green Deal) van 3 oktober 2011. (Kamerstuk 33 043, nr. 1).
Duurzaam weg- en spoorvervoer.	A. Spoor: Voorzetting van eerder in gang gezette duurzame initiatieven spoorvervoer en vergroening personenvervoer.	1. De volgende Green Deals zijn afgesloten: 1.1. Kennisplatform Duurzaam Spoor Er lopen een 250 grotere en kleinere projecten en initiatieven. 1.2. ED-rem. Een verbetering van de efficiency terugwinning van de remenergie van treinen. 1.3. Fiets in woon-werkverkeer Een toename van het gebruik van de fiets van 5% in het	

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
		<p>woon-werkverkeer.</p> <p>1.4. Zero-emission bus In 2025 rijden alle bussen in Nederland zonder directe emissie. In stedelijke gebieden scheelt dat tot 11% van de uitstoot van schadelijke stoffen.</p> <p>2. Verdere resultaten: 2.1. Verdere vermindering CO₂ uitstoot NS op weg naar CO₂-neutraal rijden in 2015. 2.2. Meerjarenafspraken energiebesparing Spoorsector Jaarlijks worden op het spoor aanzienlijke energiebesparingen gerealiseerd 5 tot 6%. Zo ook in 2012. De MJA3 loopt door tot 2020.</p>	<p>2a. Vervoer- en beheerplan, (Kamerstuk 29 984 nr. 148) 2b. Definitieve versie Visie, ambitie en doelen Lange Termijn Spooragenda, 13 februari 2013, (Kamerstuk 29 984, nr. 384).</p>
	<p>B. Weg: Voorzetting van eerder in gang gezette duurzame initiatieven wegvervoer en vergroening.</p>	<p>1. Europese normstelling voor schone en zuinige voertuigen staat centraal in het brongerichte beleid. Nederland blijft zich ervoor inzetten dat deze normen zijn afgestemd op de luchtkwaliteits- en klimaatdoelen. Daarnaast wordt een breed scala aan nationale maatregelen genomen, van fiscale maatregelen tot stimuleren van innovatie.</p> <p>2. De Minister van IenM bereidt de introductie voor van brandstofcelelektrische voertuigen (met waterstof als energiedrager), die naar verwachting vanaf 2015 op de Nederlandse markt komen.</p> <p>3. Het huidige beleid is gericht is op doelen voor 2020 voor de inzet van hernieuwbare energie zoals vastgelegd in de Richtlijn hernieuwbare energie en de Richtlijn brandstofkwaliteit. Nederland zet zo veel mogelijk in op geavanceerde biobrandstoffen.</p> <p>4. Het programma Het Nieuwe Rijden (HNR) stimuleert automobilisten, beroepschauffeurs en wagenparkbeheerders over te gaan tot een energie-efficiënt aankoop-, reis- en rijgedrag. Dit vindt plaats via uiteenlopende projecten, rijstijltips en trainingen. Doel van het programma is een reductie van minimaal één megaton CO₂ in drie jaar. Het programma is ondergebracht bij het Instituut voor Duurzame Mobiliteit. De subsidie loopt tot oktober 2014, daarna zullen het instituut en het veld het zelf verder oppakken.</p> <p>5. Rijksfinanciering van het innovatieprogramma Duurzame Logistiek is eind 2012 gestopt en geëvalueerd. Inmiddels hebben 300 deelnemers, waaronder de meeste grote</p>	

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
		<p>verladere en vervoerders, een Lean and Green award ontvangen voor concrete reductie van 20% CO₂. Dit programma wordt zelfstandig voortgezet als netwerkorganisatie van en voor koplopers. De Lean and Green is als franchise concept nu ook in opmars in Vlaanderen en Italië.</p> <p>6. Met maatregelen in de regionale pakketten van Beter Benutten en de Praktijkproef Amsterdam wordt de stap gezet naar beproeving van ITS-maatregelen in het verkeer en vervoer. In 2013 is gestart met de uitvoering van de acties uit het NL ITS-Plan 2013-2107 en de specificaties van de EC voor geharmoniseerde informatiediensten voor verkeersveiligheid (actie c) en vrachtwagenparkeren (actie e). De acties worden geïntegreerd in de routekaart verkeersmanagement en verkeersinformatie die in oktober 2013 wordt gepubliceerd.</p> <p>7. Een 13-tal stakeholders heeft in 2008 in het kader van "Schoon en Zuinig" concrete afspraken gemaakt over de te leveren inspanningen om de CO₂-uitstoot voor de sector Verkeer terug te dringen. In 2012 heeft een inventarisatie plaatsgevonden van de stand van zaken van de afgesproken acties. Vastgesteld is toen dat de doelstelling voor 2020 binnen bereik lag en dat er bereidheid was om verder te kijken.</p> <p>8. Een van de overlegtafels uit het SER-energieakkoord betreft de sector Mobiliteit en Transport. Dit heeft inmiddels geleid tot een concept-deelakkoord. Er is overeenstemming bereikt over een ambitie voor 2030 en over een aantal afspraken voor de instrumentatie. Het conceptdeelakkoord bevat t.o.v. het huidige sectorakkoord aanvullende afspraken om te komen tot CO₂ vermindering (max. 25 Mton in 2030).</p>	<p>8. De kamer is de eerste helft van 2013 door de Minister van EZ in diverse brieven geïnformeerd over het proces van het SER-energieakkoord.</p>
Duurzame luchtvaart.	<p>A. Uitvoering luchtvaartnota</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ETS 2. Biobrandstoffen 3. SES 4. Experiment normen- en handhavingstelsel 5. Nationaal Samenwerkingsprogramma 	<p>1. EU ETS voor luchtvaart: Op 1 januari 2012 is het 1e handelsjaar van start gegaan voor de luchtvaart onder het Europees Emissiehandelssysteem (EU ETS). In 2009 en 2010 is de richtlijn (2008/101/EG) geïmplementeerd in de Nederlandse wetgeving en is op Europees niveau de hoogte van de CAP en de verdeling van gratis rechten per luchtvaartmaatschappij bepaald. Het Europees Parlement en de Raad hebben besloten om per 24 april 2013 te stoppen met de handhaving van ETS</p>	<p>1a. Brief van de Staatssecretaris IenM inz. voornemen om grenswaarde voor koolmonoxide te schrappen uit het luchtverkeersbesluit Schiphol. (Kamerstuk 29665, nr. 182). 1b. Verslag van een schriftelijk</p>

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
	Luchtkwaliteit	<p>verplichtingen in het handelsjaar 2012 voor vluchten van en naar landen buiten de EER.</p> <p>2. Biobrandstoffen:</p> <p>a. Wijziging Besluit hernieuwbare energie vervoer: Verbreding Besluit met de modaliteit luchtvaart is per 1 januari 2013 in werking getreden.</p> <p>b. Door de inspanningen die de afgelopen jaren zijn verricht in het kader van onderzoek en ontwikkeling voor de toepassing van biobrandstoffen in de luchtvaart, onder andere in het kader van het Sectorakkoord Schoon en zuinig en de Green Deal Biokerosine tussen de Rijksoverheid en KLM, is er veel bereikt in samenwerking met sector en kennisinstellingen. Dit heeft onder meer bijgedragen aan de wekelijkse vlucht van KLM op biokerosine van New York naar Amsterdam vanaf maart 2013.</p> <p>3. SES: De doelstellingen van SES op de lange termijn zijn een verdrievoudiging van de capaciteit; een verbetering van de veiligheid; tot 10% brandstof- en emissiereductie per vlucht; en 50% lagere luchtverkeersleidingskosten voor de gebruikers. Het Functional Airspace Block Europe Central. FABEC is op 1 juni 2013 formeel van kracht geworden, omdat alle landen het FABEC-Verdrag hebben geratificeerd.</p> <p>4. a. Op 31 oktober 2012 zijn de twee experimenteerjaren met het nieuwe normen –en handhavingstelsel voor Schiphol afgelopen. Door de Alderstafel Schiphol wordt op dit moment de evaluatie van het experiment én de</p>	<p>overleg over de transportraad van 11 maart 2013 (Kamerstuk 21501-33, nr. 407).</p> <p>1c. Milieuraad, Brief van de Regering, Aanbieding rapport van de studie naar de effecten van het opnemen van de luchtvaart in het Europees Emissiehandelsstelsel (EU-ETS).</p> <p>1d. Brief van de Staatssecretaris van IenM inz. reactie op berichtgeving over schrappen CO₂heffing luchtvaart.</p> <p>3. Ratificatie van het FABEC verdrag; en De Luchtruimvisie (10 september 2012)</p> <p>4. Brief van de Staatssecretaris van IenM over het resultaat van de Alderstafel over het alternatief pakket voor CDA's</p>

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
		<p>evaluatie van de Aldersafspraken (convenanten hinderbeperking, leefomgevingskwaliteit en selectiviteit) opgesteld. De Staatssecretaris van IenM heeft in het debat van 12 juni toegezegd het advies van de Alderstafel plus de kabinetsreactie voor 1 september aan de Tweede Kamer te doen toekomen.</p> <p>b. Ikv Stichting Leefomgeving: Het Rijk, Schiphol en de Provincie Noord-Holland hebben in 2008 gezamenlijk een eerste tranche van €30 mln. beschikbaar gesteld voor te verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving rond Schiphol. Hierbij is tevens de intentie uitgesproken een tweede tranche van €30 mln. ter beschikking te stellen voor de periode tot 2020.</p> <p>5. In het kader van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit moet de luchtkwaliteit rondom Schiphol vanaf 2015 aan de normen voldoen. In de periode 1 januari 2011 tot 1 januari 2014 ten minste 61 afhandelingplaatsen op de pieren van Schiphol een vaste stroomaansluiting en van een voorziening voor preconditioned air (PCA) moeten zijn voorzien. Er zijn reeds 67 van dit soort afhandelingplaatsen.</p>	<p>(Kamerstuk 29665, nr. 181).</p> <p>5. Brief inzake schrappen CO 13 dec. 2012</p>
Duurzame scheepvaart.	A. Stimuleren verdere reductieemissies door zee- en binnenvaart.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Binnenvaart: Investeringsimpuls is toegekend aan een onderneming die een LNG-vulpunt voor de binnenvaart gaat aanleggen. 2. Zeevaart: Emissienormen Marpol Annex VI in EU-Zwavelrichtlijn. Overleg met Noordzeelanden over aanwijzen Noordzee als "NOx Emission Control Area" (NECA). Opstellen regelgeving wat betreft klimaatbeleid voor zeevaart (technische, operationele en marktgerichte maatregelen). 3. Aangescherpte lozingsvoorwaarden voor vuilnis zijn per 1 januari 2013 mondiaal van kracht geworden. 	
	B. Stimuleren verduurzaming havengebieden.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ontwikkeling van Maasvlakte 2: Op 22 mei is de nautische toegang van Maasvlakte 2 geopend. Met MV2 wordt verdere groei van de Rotterdamse haven mogelijk gemaakt. Daarnaast wordt de verplichte natuurcompensatie, gecombineerd met de aanleg van 750 ha natuur- en recreatiegebied en leefbaarheidprojecten in bestaand Rotterdams gebied. Ook gaan strenge emissie-eisen gelden voor het vrachtverkeer op Maasvlakten 1 en 2 en de binnenvaart. 	

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
		<ol style="list-style-type: none"> In juni 2012 is, met cofinanciering van het ministerie van IenM, in Hoek van Holland de eerste walstroomvoorziening voor grote zeeschepen in Nederland in gebruik genomen. De schepen van een grote ferrymaatschappij maken hiervan gebruik. Per 1 januari 2013 verlenen alle grotere Nederlandse zeehavens kortingen op de havengelden op basis van de Environmental Ship Index (ESI). 	

Speerpuntoverstijgende acties

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
Kennis en innovatie voor MVO en transparantie.	A. Stakeholders informeren over nieuwe OESO-richtlijnen, evaluatie SER initiatief internationaal MVO en verder stimuleren MVO bij bedrijven, transparantiebenchmark continueren.	<ol style="list-style-type: none"> OESO-richtlijnen. Via o.a. MVO Nederland worden ondernemers geïnformeerd over de OESO-richtlijnen. Ook het Nationaal Contact Punt initieert activiteiten rond de OESO richtlijnen. Benadering CEO's (en andere stakeholders) wordt voorbereid in Communicatieplan Nationaal Contactpunt voor OESO Richtlijnen. 1. en 2. : De Tweede Kamer wordt voor het zomerreces 2013 door de bewindslieden van BZ en EZ geïnformeerd over het MVO-beleid, met o.a. aandacht voor toezicht en naleving van OESO-richtlijnen. Bijdrage MVO Nederland voor kennis- en bewustwording wordt gecontinueerd t/m 2014. . In april 2012 is het IenM project met de Koninklijke Metaal Unie voor het opzetten van een MVO monitor afgerond. Tal van MKB metaalbedrijven zijn aan de slag gegaan. Verkend wordt, hoe de monitor verder kan worden uitgerold binnen de metaalsector. Er is voldoende aanbod van instrumenten om MVO zichtbaar te maken, zoals ook de MVO-ladder en de MVO zelfverklaring. 	1. Inmiddels zijn er tal van initiatieven genomen om MVO zichtbaar te maken. Bijv. ook met MVO-monitoring
	B. Continueren kennis- en ontwikkelingsprogramma's en ontwikkelen nieuwe strategie en actieprogramma.	1. Lopende programma's natuur- en milieu- educatie en leren voor duurzame ontwikkeling zijn omgevormd in een nieuw koepelprogramma "DuurzaamDoor: sociale innovatie voor een groene economie 2013-2016". Thema's Biodiversiteit, voedsel, water, grondstoffen en energie. Met onderwijs	1. Programma DuurzaamDoor en onderliggende activiteiten bij brief EZ van 26 juni 2013 aan Tweede Kamer gestuurd, inclusief evaluatie rapport NME

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
		<p>netwerken MBO, HBO en lerarenopleidingen om duurzaamheid in onderwijs een plek te geven. Met provincies, gemeenten en waterschappen afspraken gemaakt over decentrale aanpak waarbij bottom-up initiatieven verbonden worden in coalitie, cocreatie en cofinanciering. Landelijk ook communities of practice, ICT based kennissysteem educatie, publicaties, Bijdrage aan RIO+20.</p>	<p>en LvDO 2008-2012, Bijlagen bij Kamerstuk 20487, nr. 41..</p>
	<p>C. Het bedrijfsleven, (mede)overheden en maatschappelijke organisaties ondersteunen bij hun behoefte aan meer synergie en transparantie ten aanzien van duurzaamheidscriteria en beoordelingsmethoden voor duurzaamheid.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Door het Landbouw Economisch Instituut (LEI) en RIVM is de website "Metenvanduurzaamheid.nl" ontwikkeld met informatie over de belangrijkste beoordelingsmethoden voor duurzaamheid. 2. Als hulpmiddel voor de consument heeft Milieu Centraal op haar website informatie geplaatst over de ongeveer 100 keurmerken op het gebied van milieu, dierenwelzijn en eerlijke handel. Bij elk keurmerk staat in hoeverre het aandacht besteedt aan dierenwelzijn, sociale en milieuaspecten. Deze informatie is ook beschikbaar als een smartphone-applicatie. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. http://www.metenvanduurzaamheid.nl/ 2. http://www.milieucentraal.nl/temas/keurmerken-labels-en-logos
<p>Inzetten marktpositie en bedrijfsvoering overheid.</p>	<p>A. Verdere verduurzaming inkoop en bedrijfsvoering Rijk.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Verdere implementatie duurzaam inkopen bij het Rijk: innovatie, MKB/ZZZP beleid, sociale voorwaarden, social return, 100% duurzaam inkopen (milieucriteria). 2. Het Rijk past vanaf januari 2013 altijd de sociale voorwaarden van Duurzaam Inkopen toe. 3. Het Rijk heeft door ondertekening van het Manifest Professioneel Duurzaam Inkopen bekrachtigd dat duurzaamheid in alle fasen van het inkoopproces wordt meegenomen. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bijlage bij de brief van de Minister van BZK van 10 mei 2012, over de Vernieuwing van de Rijksdienst: Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk 2011. (Kamerstuk 31 400, nr. 88). 3. Bijlage bij de brief van de Staatssecretaris van IenM van 17 september 2012 over Duurzame ontwikkeling en beleid. (Kamerstuk 30 196, nr. 184).
	<p>B. Verbetering Duurzaam Inkopen-beleid n.a.v. het advies van VNO-NCW, MKB-NL,</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het Advies wordt toegepast binnen het Rijk. Om ook medeoverheden te stimuleren het Advies toe te passen, is het 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bijlage bij de brief van de Staatssecretaris van IenM van

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
	MVO-Nederland, De Groene Zaak en NEVI over het verbeteren van duurzaam inkopen.	<p>te ondertekenen manifest gestuurd aan alle overheden. Ook is een gezamenlijk communicatieplan opgesteld.</p> <p>2. Na steun bij de opstart, nemen medeoverheden vanaf 2014 zelf verantwoordelijkheid in duurzaam inkopen en de toepassing van het Advies daarbij.</p>	17 september 2012 over Duurzame ontwikkeling en beleid. (Kamerstuk 30 196, nr. 184).
	C. Verbeterde inkoopcriteria voor de productgroepen met de grootste milieu-impact zijn sinds medio 2012 beschikbaar.	1. Voor Duurzaam GWW is een Green Deal gesloten. Criteria voor papier- en drukwerk zijn vastgesteld.	
Duurzame Ruimtelijke Ordening.	A. Overdracht taken van het programma duurzame ruimtelijke ontwikkeling aan het platform duurzame gebiedsontwikkeling.	1. De taken zijn in juni 2012 overgedragen aan het platform duurzame gebiedsontwikkeling.	
	<p>B.</p> <p>1. Aangepaste versie handreiking DRO op vervolg site Ruimte maal C58 plus voorstel hosting komende jaren.</p> <p>a. Concept visie op site platform DRO. Verslagen thematische bijeenkomsten Platform (o.a. Eenvoudig Beter, Financiering).</p> <p>b. Reviews vijf gekozen projecten</p> <p>c. Symposium najaar.</p> <p>2. Mogelijk Green Deal Duurzaam Almere.</p>	<p>1. De handreiking DRO staat op de site www.handreikingdro.nl ; voorstel voor hosting wordt uitgewerkt.</p> <p>a. Eerste versie visie is te vinden op de site van het platform www.platformdgo.nl De genoemde verslagen zullen ook op deze site worden geplaatst.</p> <p>b. Er lopen nu twee reviews.</p> <p>c. het symposium is gehouden op 13 november 2012.</p> <p>2. Een afsprakenkader duurzaamheid Almere is in ontwikkeling.</p>	
Internationale inzet duurzaamheid (Rio+20).	A. Een slotverklaring die zoveel mogelijk in lijn is met de Nederlandse en Europese doelstellingen.	1. Op 22 juni 2012 is de slotverklaring "The Future We Want" in Rio de Janeiro vastgesteld en aanvaard. De Koninkrijksdelegatie heeft als uitgangspunt genomen de Rijksinstructie van het Koninkrijk der Nederlanden en de EU Raadsconclusies van 2 en 9 maart 2012. De Tweede Kamer is hierover kort daarna door de Staatssecretarissen van BZ en IenM geïnformeerd.	<p>1a. Brief van de Staatssecretaris van BZ van 11 mei 2012 over Duurzame ontwikkeling en beleid. (Kamerstuk 30 196, nr. 174).</p> <p>1b. Brief van de Staatssecretarissen van BZ en van IenM van 5 juli 2012 over Duurzame ontwikkeling en</p>

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
		2. Diverse (maar niet alle) Nederlandse- en EU doelstellingen zijn terug te vinden in slotverklaring.	beleid. (Kamerstuk 30 196, nr. 182).
	B. Nationale inzet om Rio+20 en duurzaamheid hoger op de maatschappelijke agenda te krijgen: Verschillende evenementen worden georganiseerd in aanloop naar Rio + 20.	1. VN conferentie voor het internationaal bedrijfsleven heeft op 11 en 12 april 2012 in Nederland plaatsgevonden. 2. Op 30 mei 2012 organiseerde het Nederlandse Platform voor Duurzame Ontwikkeling een groot evenement in Rotterdam, "Rio aan de Maas", waaraan veel organisaties en personen deelnamen (1000 deelnemers), met prominente sprekers. Noodzaak van duurzame ontwikkeling, internationaal, maar ook nationaal, in gemeenten, bedrijven, organisaties, huishouden werd benadrukt. 3. Verschillende bijeenkomsten met onder meer bedrijfsleven, NGO's en wetenschap zijn georganiseerd in samenwerking met het Nationaal Platform Rio + 20.	1. Brief van de Staatssecretaris van BZ van 6 juni 2012 over Duurzame Ontwikkeling en beleid, met als bijlage de resultaten van deze bijeenkomst. (Kamerstuk 30 196, nr.178).
	C. Het opzetten van enkele duurzame publiek-private partnerschappen om kansen op duurzaamheidsgebied te boeken voor Nederlandse bedrijven.	1. Er zijn met het oog op presentaties en promotie in Rio door Nederland 4 specifieke PPP's vastgesteld. Hierbij belangrijke rol voor bedrijven. Onderwerpen: duurzaam transport in steden (promotie van fietsgebruik), promotie biokerosine, energie winning uit afval, duurzaam beheer van kusten en delta's. Worden voortgezet.	
Wegnemen belemmeringen regelgeving.	A. Onderzoek naar knelpunten in de omgevingsvergunning voor het aanvragen van experimenten of wijzigingen in bedrijfsvoering.	1. Het onderzoek is in de eerste helft van 2012 uitgevoerd. De uitkomsten worden door het ministerie van IenM gezien. Bij meerdere Green Deals is het bieden van experimenteerruimte aan de orde.	
	B. Onderzoek naar belemmeringen in de biobased-economy in Innovatiecontract BBE en opstellen uitvoeringsprogramma belemmeringenaanpak.	1. De minister van EZ heeft op 18 april 2013 de Kamer geïnformeerd over de voortgang van het programma botsende belangen BBE. De eerste 24 belemmeringen van BBE ondernemers zijn	1. Bijlage bij de brief van de Minister van EZ en de Staatssecretaris van OCW over de innovatiecontracten

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
		<p>weggenomen. Daarnaast zijn een aantal meer fundamentele vraagstukken opgepakt en geagendeerd die investeringen van BBE ondernemers belemmeren: maatvoering bij certificering, level playing field en de uitvoering van regelgeving. De minister meldt dat het programma doorgaat met zijn activiteiten, hij bekijkt of verbreding van de aanpak mogelijk is naar topsectoren en groene groei.</p> <p>Basis voor de brief aan de Kamer is het rapport Sira consulten: Wegnemen van belemmeringen in de biobased economy (2013). Dit rapport benoemt tevens 20 nieuwe belemmeringen die BBE ondernemers hebben aangemeld.</p>	<p>en de hoofdlijnennotitie Biobased economy van 2 april 2012. (Kamerstuk 32 637, nr. 32).</p> <p>Brief van de Minister van EZ en de Staatssecretaris van OCW; Voortgangsrapportage bedrijvenbeleid in uitvoering van 3 september 2012.</p> <p>(Kamerstukken 32 637, nr. 41 en nr. 55).</p>
Monitoren en verkenning.	A. Periodiek actualiseren van de Monitor Duurzaam Nederland.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het CBS heeft in februari 2013 de indicatoren en de visualisaties in de Monitor Duurzaam Nederland op haar website geactualiseerd. Medio 2014 zullen het CBS en de drie planbureaus samen een nieuwe Monitor Duurzaam Nederland uitbrengen met actuele cijfers en enkele verkenningen. Het CBS heeft in februari 2013 de indicatoren en de visualisaties in de Monitor Duurzaam Nederland op de CBS-website geactualiseerd. 2. Medio 2014 zullen het CBS en de drie planbureaus samen een nieuwe Monitor Duurzaam Nederland uitbrengen met actuele cijfers en enkele verkenningen. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/dossiers/duurzaamheid/cijfers/extra/duurzame-ontwikkeling.htm
	B. Informatie over de Nederlandse 'voetafdruk' in de wereld verder ontwikkelen.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het PBL en het CBS zijn bezig om een voetafdruk indicator te ontwikkelen voor broeikasgassen. Eind 2013 staat er een experimentele reeks van deze carbon footprint gepland. 2. Het PBL werkt ook aan een biodiversiteit footprint. 3. Het PBL heeft in augustus 2012 het rapport 'De Nederlandse voetafdruk op de wereld: hoe groot en hoe diep?' uitgebracht. 	<ol style="list-style-type: none"> 3. PBL, Den Haag 2012. PBL publicatienummer 500411002
	C. In VN-verband de ambitie ondersteunen om tot een set van indicatoren te komen voortgang van duurzame ontwikkeling meten.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mede door Nederlandse inbreng is in de slotverklaring van Rio+20, The Future We Want, afgesproken dat de UN Statistics Division (UNSD) een werkprogramma op zal stellen voor het meten van vooruitgang aan de hand van indicatoren in aanvulling op het BNP. Nederland speelt in een aantal internationale gremia een belangrijke rol. Het CBS leidt onder 	

Beleidsacties	Voorgenomen acties	Resultaten	Reeds verzonden kamerbrieven / rapporten
		andere de Task Force for Measuring Sustainable Development die door de VN/OECD en Eurostat is ingesteld. Daarnaast is het CBS co-chair van het Europese (FP7) consortium "Eframe" (European Framework for Measuring Progress). Hierbij wordt voortgebouwd op bestaande initiatieven, zoals de Monitor Duurzaam Nederland.	
Monitoring bedrijfsvoering Rijk.	A. Via jaarrapportage verantwoording afleggen over voortgang doelstellingen bij het Rijk.	1. In de jaarrapportage bedrijfsvoering rijk over 2011 is onder meer opgenomen de energiebesparing in gebouwen en reductie van CO ₂ uitstoot door mobiliteit.	1. Bijlage bij de brief van de Minister van BZK van 10 mei 2012, over de Vernieuwing van de Rijksdienst: Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk 2011. (Kamerstuk 31 400, nr. 88).